

4. I fængsel – udflugter fra fængslet

Churchill-klubben stikker af – og kommer tilbage igen

De 3 ældre medlemmer af Churchill-klubben fra "Brønderslev-Afdelingen" blev også indsat i Aalborg arrest. Da de andre var blevet sendt videre til Nyborg Statsfængsel, blev Brønderslev Afdelingen tilbage i fængslet i Aalborg.

Her lykkedes det med hjælp fra et familiemedlem at få smuglet en fil ind i fængslet. Den brugte de til at save tremmerne over i vinduet, når der var larm udenfor. Det kunne f.eks. være, når engelske fly kom tæt ind over byen, eller når der kom anden støj udefra. Så kunne man nemlig ikke høre lyden, når de savede i tremmerne.

Om dagen blev tremmerne sat fast med kit. Man brugte dengang kit til at sætte vinduesruder fast med. Churchill-klubben havde med vilje smadret en af ruderne i fængselsgården. De kunne derfor skrabe noget af den friske kit af, da ruden blev skiftet. De blandede kittet op med sort tusch og brugte det som "lim" til tremmerne. På den måde kunne man skjule, at tremmerne var savet over.

Om aftenen kunne de derefter snige sig ud og fortsætte med at lave sabotage. Politiet og tyskerne var forbavsede. Man troede, at man havde fanget sabotørerne. Alligevel var der stadig tyske biler, der blev ødelagt og der blev sat ild til tysk materiale rundt omkring i byen.

Drengene kunne også besøge familien, når de stak af om aftenen.

Senere på aftenen eller natten vendte de tilbage til fængslet igen efter disse "udflugter". Der var ingen, der havde mistanke til dem.

Det lykkedes for dem at forlade fængslet 19 gange og hver gang efterlod de en seddel med et telefonnummer i cellen. De håbede, at fangevogterne ville ringe til hjemmet, så fangerne kunne skynde sig at komme tilbage til fængslet. De ville helst ikke have, at politiet blev indblandet. Det kunne betyde, at deres straffe blev forlænget.

Det gik dog galt for dem en aften, da der kom luftalarm. Man skulle under luftalarm sørge for at komme i sikkerhed i et beskyttelsesrum. I disse kælderrum var chancen for at komme til skade mindre, hvis engelske fly bombede huset.

Churchill-klubben havde under de natlige udflugter ingen beskyttelsesrum at gå i. De skyndte sig i stedet hen imod arresten, men mødte nogle danske politibetjente på vejen.

Betjentene kunne ikke forstå, hvorfor de gik rundt på gaden og tog dem med på stationen. Derefter blev det hurtigt opklaret, at de var stukket af fra fængslet.

Efter disse udflugter blev to af medlemmerne af Churchill-klubbens "Brønderslev Afdeling" idømt meget hårde straffe. De skulle i fængsel i 10-15 år og den lillebror, der havde smuglet filen ind til dem fik 1 ½ års fængsel. En far fik ½ års fængsel, fordi han ikke havde fortalt, at drengene gik ud om natten.

De to medlemmer af Churchill-klubben blev sat i fængsel i Tyskland og det var meget hårdere end et dansk fængsel. Det lykkedes at få dem tilbage til fængslet i Danmark efter ½ år i Tyskland.

Fangerne skulle blandt andet aflevere deres bukser, når de gik i seng. Men i Aalborg havde man glemt, at drengene også havde noget pænt tøj i cellen. Det skulle bruges, når de skulle se ordentlige ud i retssalen. Det betød, at de kunne tage det flotte tøj på, når de sneg sig ud. Det var altså nogle meget velklædte fanger, som gik rundt i Aalborg og lavede sabotage efter mørkets frembrud.

Lederen af arresten i Aalborg blev fyret, fordi han ikke havde forhindret fangerne i at flygte. Han skulle have sørget for, at der ikke var ekstra tøj i cellen.

Churchill-klubben i Nyborg Statsfængsel

De yngre drenge fra Churchill-klubben blev sendt til Nyborg Statsfængsel. Her blev der indrettet en speciel afdeling til dem.

Da drengene ankom til fængslet fik de udleveret en grå fangedragt, som de skulle have på. Alle private ejendele måtte afleveres. Hvis man opførte sig godt, kunne man gradvist få nogle af de private ting tilbage.

Hver fange blev klippet helt korthåret og fik et nummer, som blev deres "navn" i fængslet. Der var en skrap disciplin i fængslet og man skulle altid adlyde fangevogterne.

Der var kun en dreng i hver celle. I cellen var der en jernseng, der kun måtte bruges om natten. Der var desuden et sengebord med en skuffe og et lille bord, man kunne sidde ved.

Der var en klokke, som drengene kunne ringe på, hvis de skulle på toilettet. Men om natten måtte de nøjes med den natpote, der stod i cellen.

De fik mulighed for at få undervisning af en lærer, så de kunne fortsætte skolegangen, når de kom hjem igen. Den ældste af tik til skriftlig studentereksamen, mens han sad i fængslet. De mundtlige prøver tog han, da han blev løsladt i midten af maj 1944.

I fængslet tog de yngre drenge deres mellemskoleeksamen, hvilket næsten svarer til folkeskolens afgangsprøve.

Drengene var glade for skolegangen i fængslet. Det gav en god variation i fængselslivet og det viste sig også, da de kom hjem. De klarede sig godt i skolen, selv om de havde været væk i flere år.

Tiden i fængslet gik langsomt for drengene. De fik nogle kedelige arbejdsopgaver som f.eks. optælling af adressekort og limning af pilleæsker. Og så var der alt for meget rengøring, syntes de.

De fik lov til at skrive og modtage breve, men der var regler for, hvor mange breve de måtte skrive og modtage. Man kunne ikke skrive, hvad man ville i de breve, man skrev eller modtog. Ofte var store dele af brevene streget ud, fordi de var blevet kontrolleret. Man kunne f.eks. ikke skrive negativt om tyskerne. Man kunne heller ikke skrive om, hvordan englænderne nok ville vinde krigen.

En af drengene fortæller om livet i fængslet.

"Da vi kom til Nyborg, var vi til en begyndelse ikke i særlig godt humør. Men da vi efterhånden havde levet os ind i fængselsatmosfæren, gik det bedre.

(....)

Vi var nok anbragt på noget, den ene af vore forsvarere kaldte en „kavallerfløj“, men den daglige trædemølle, ensformigheden, for ikke at tale om manglen på Frihed, var der som i ethvert andet fængsel. Det eneste var, at det Arbejde, man „sysselsatte“ os med, var så dødkedeligt, at man ligefrem blev tvunget til at have sine tanker et helt andet sted. Det kunde ofte hænde, at man havde sine tanker uden for fængslet, ja ligefrem levede i en helt anden sfære. Det var derfor godt, at vi efterhånden kom nogenlunde i gang med vort Skolearbejde igen.

(....)

Vi havde et par gange besøg af den daværende justitsminister Thune Jacobsen. Da vi havde fået Lov til at sidde ned, spurgte han, om vi vidste, hvem han var. Det var der kun en, der gjorde. Derefter gav han sig bl. a. til at forklare sin politik for os. Det måtte naturligvis — situationen taget i betragtning: En justitsminister og hans laveste „underordnede“ fangerne overfor hinanden — blive en temmelig eensidig diskussion. Det virkede mærkeligt i hvert Fald på mig. Rent personlig var han imidlertid uhyre venlig overfor os, hvilket gav sig endnu mere tilkende den næste Gang, han aflagde Besøg. Fra fængselspersonalets side lod man os også meget tydeligt forstå, at det var en nådesbevisning, vi overhovedet ikke fortjente.

Kjeld Gaster. Aalborg Katedralskole under Besættelsen. Aalborg 1945, uddrag side 49-50

Det var svært for drengene at være væk hjemmefra. De kunne kun få korte besøg med flere måneders mellemrum. Så de savnede selvfølgelig familien og vennerne.

Desuden var fængselskosten kedelig og med små portioner. Det fik deres familier til at være bekymrede for deres helbred.

Deres lærer gik derfor til fængselsinspektøren for at presse ham til at give drengene mere mad. Derefter fik de tildelt mælk og havregrød om morgenen og 2 stykker rugbrød med mælk om eftermiddagen.

På kongens fødselsdag fik de kaffe og to stykker brød samt en lille pose med sukker.

Da de havde været i fængslet i et stykke tid, fik de lov til at holde en times fritid i skolestuen sammen hver dag. Her de kunne f.eks. kunne snakke og spille forskellige spil. Ellers var det sjældent de måtte tale sammen.

Når de havde undervisning kunne de selvfølgelig også tale lidt sammen og komme med sjove bemærkninger.

De fik lov til at gå ud i fængselsgården to gange dagligt i en halv timer. Efter et stykke tid måtte der godt være to drenge ude samtidig og så kunne de også få snakket sammen.

Specielt i juletiden kunne det være svært at undvære familien. Drengenes lærer gjorde, hvad han kunne for at gøre det nemmere for dem. Han prøvede at lave lidt julehygge og spiste med dem juleaften sammen med sin kone, så de ikke skulle føle sig alt for alene.

Knud Pedersens, der har skrevet flere bøger om Churchill-klubben, fortæller i et af sine breve fra fængslet om juleforberedelserne:

"Jeg frygter det værste. Hr. Worsaa (drengenes lærer i fængslet) går meget op i forberedelserne og vil ligesom vi 7 forsøge at gøre juleaften så festlig som muligt. Men det bliver selvfølgelig ikke den samme fest, som vi plejer. Jeg har talt med de andre. Jeg kan nok mærke på dem, at de er kede af selv denne aften at være spærret inde.

Men vi sidder for en god sag og holder humøret oppe. I dag har vi siddet i et halvt år. Uffe har i dagens anledning skrevet fire rammende linjer. De lyder omtrent sådan – nu husker jeg dem: Nu seks måneder er gået / runden hen bag muren hist / men ej det har dog formået / at gøre hjertet tungt og trist. _ Men forberedelserne er altså begyndt. Om et par timer skal vi ned i skolestuen og lave en høj på fire gloende pæle (elektrisk lys), indeni skal der være nisser, som hr. Worsaa skaffer. Jens saver nisser til lysestager, Fjellerup laver hjerter. Jeg skal tegne nogle små amoriner på karton, som skal hænges på træet. Det går nok."

Knud Pedersen. Bogen om Churchill-klubben. Lindhardt og Ringhof Forlag 2005, side 173

Da de blev fanget, troede de, at krigen snart ville være slut. Så ville englænderne komme og befri landet og drengene blive løsladt. I stedet fortsatte krigen - og fængselsstraffen.

De kunne dog blive løsladt før tid på prøveløsladelse. Det betød, at de kunne komme ud, når 2/3 af straffen var afsonet.

Churchill-Klubbens medlemmer havde ikke fået lige lange straffe. I sommeren 1943 kunne de første af drengene vende hjem igen.

Til gengæld kom drengene fra 'Den Danske Frihedsliga' til at gøre Churchill-klubben selskab. De havde ligesom Churchill-Klubben lavet sabotage mod tyskerne i Aalborg.

De sidste to drengesabotører, der slap ud, var brødrene Knud og Jens Bue Pedersen, som endelig kunne vende hjem til Aalborg efter godt to års fængsel.

Arbejdsopgaver

1. Hvorfor stak Churchill-klubben af fra arresten og hvordan blev de opdaget?
2. Mener du, at det var klogt af Churchill-klubben at stikke af fra fængslet og komme tilbage igen?
3. Hvorfor tror du, at de Churchill-drenge, der stak af fra arresten i Aalborg blev sendt til tyske fængsler - og hvorfor ville man gerne have dem tilbage til fængslet i Danmark?
4. Hvorfor tror du, at drengene i Nyborg Statsfængsel måtte aflevere alle personlige ejendele, lade sig klippe og hvorfor fik de et nummer?
5. Undersøg på nettet navnene på alle de anholdte drenge og deres alder. Undersøg også hvor lang en straf de fik. Du kan f.eks. bruge: <http://www.aalkat-gym.dk/om-skolen/skolens-historie/churchill-klubben-og-besaettelsen/>
6. Diskuter i klassen hvorfor der var så stor forskel på de straffe som medlemmerne af Churchill-klubben fik.